ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-12-100-36
УДК 378

Смолінська О.Є., Ковалишин А.-В.В.
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Ґжицького

ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖА ЯК ЧИННИК ЗМІНИ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті проаналізовано декілька аспектів впливу інтернет-мережі на вищу освіту. Це, насамперед, суттєва зміна її якісних показників, зокрема динамічності та гнучкості, що виявляються в наданні студентам змоги здобувати освіту і працювати водночас. Однак для істотних перетворень у вищій освіті у зв'язку із дією низки чинників, серед яких, крім упливу інтернет-мережі, є зміна у ставленні до особистості-носія освітніх цінностей, трансформований суспільний запит до результативності вищої освіти, важливим компонентом вважаємо зміну способів передавання інформації. Проблема ефективності використання інтернет-мережі в освіті, крім суто педагогічних, передбачає також необхідність комплексного розв'язання проблем освітньої та інформаційної політики держави, навчання викладачів.

Ключові слова: інтернет-мережа, вища освіта, якість освіти, освітня політика, педагогіка онлайн-освіти.

Smolinska Olesia, Kovalyshyn Anna-Viktoriya
Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv

THE INTERNET AS A FACTOR IN HIGHER EDUCATION QUALITY CHANGE

Summary. In this article, a few aspects of the Internet influence on higher education are analyzed. Primarily, it is a significant change of its quality rates, especially dynamic and flexibility that are shown by helping students educate and work simultaneously. The purpose of writing this article is defined as a study of the obvious transformations of a qualitative nature that have occurred in higher education in Ukraine due to the rapid total use of the Internet in the educational process. However, for significant changes in higher education due to a number of factors, among which, in addition to the influence of the Internet, is a change in attitudes towards the individual carrier of educational values, transformed public demand for higher education, we consider an important component information. That is, the rapid increase in the use of the Internet during training in quarantine restrictions has led to significant changes in the actual pedagogical nature, as conducting classes on the same approaches as in the classroom, was inappropriate and ineffective. Thus, there is a need to develop new approaches in teaching, and soon – new approaches in teaching. The problem of effective use of the Internet in education in addition to purely pedagogical, also implies the need for a complex solution to the problems of educational and information policy of the country, teaching teachers and students productive ways of educational interactions in online learning. At this stage, special attention should be paid to the most appropriate teaching methods, with an emphasis on andragogy, in particular technologies of practically oriented type. All these processes together will soon be reflected in both the institutional and systemic plans, that is, the issue of organizing distance learning as a separate form of education will be addressed soon at the level of higher education institutions and the executive level (legislative basis is already laid by). Another systemic and institutional factor related to the implementation of the Internet and higher education is the transformation of public policy in the sphere of digitalization and expanding access to broadband Internet among the people.

Keywords: the Internet, higher education, quality of education, educational policy, pedagogy of online education.

Постановка проблеми. Інтернет-мережа стала чинником трансформацій в освіті не лише з початком пандемії, однак остання увиразнила її перетворювальну роль, виявила та ствердила її роль не лише як супутника, специфічного засобу чи зовнішньої обставини освітнього процесу, а як провідного фактора впливу на тотальну зміну сутності освітніх взаємодій. Обсяг цього впливу вражає: остаточно змінилися освітні комунікації (стали, чи повинні стати, партнерськими); ролі суб'єктів освітнього процесу, в тому числі закладу освіти як одного з них; змісти (лавиноподібно урізноманітнилися); засоби (багатократно помножилися). Все це виявляє масштаби впливу інтернет-мережі на зміну якості освіти, зокрема вищої.

Високий ступінь охоплення території України інтернетом, його а проникнення у щоденне життя українців стало чи не тотальним, особливо з а період дії карантинних обмежень [9, с. 3]. За даними компанії GlobalLogic, «на початку 2020 року в Україні було 19 мільйонів користувачів, у 2021 році цифра досягла 26 мільйонів. Водночас проникнення соцмереж зросло наполовину: наразі у них зареєстровані 60 відсотків населення країни, тоді як у січні 2020 року було трохи більше ніж 40 відсотків» [8]. Станом на січень 2021 року майже 67% населення України стали користувачами соціальних мереж, особливо YouTube (96%) [8]. Однак це дещо однобокий погляд на охоплення інтернет-мережею, оскільки не відображає сутнісного впливу. Якщо користуватися даними того-таки YouTube, то лідерами переглядів у 2021 році, за даними Google Україна, є: Дворец для Путина. История самой большой взятки; Антон Лапенко х Александр Гудков. Что

© Смолінська О.Є., Ковалишин А.-В.В., 2021

было дальше?; Ивангай – где он пропадал. вДудь [16]. Якщо зважити на те, що цей непростий рік українці провели в умовах тривалих локдаунів, а учні та студенти – карантинів та дистаційного та/чи змішаного навчання, досить неоднозначним фактом є російськомовний контент, отже й циркулюючі в Україні смисли [16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри активний розвиток інтернет-мережі, існує очевидна диспропорція щодо політичного, освітнього та розважального контентів, пов'язана, на нашу думку, з недостатньою увагою освітян до її ресурсних можливостей. Тему використання інтернет-мережі в освітньому процесі досліджували такі українські автори, як Т. Яншина та І. Хован [19], І. Аламова та М. Уграк [1], Н. Бондарєва [4], М. Назар [13], О. Дущенко та В. Мізюк [6], С. Криштоф [11], Р. Бужиков [3], Е. Балабанова та Е. Вакарев [2], С. Литвинова та О. Тебенко [12], О. Щербаков та Г. Щербина [18], Н. Дементієвська [5], А. Яцишин та В. Коваленко [20], В. Осадчий [14; 15], О. Скуловатова [17]. Проведений аналіз змісту публікацій дає змогу виокремити декілька тематичних напрямів: загальні проблеми залучення ресурсів інтернету в освіту, дистанційна освіта й інтернет-мережа; психологія освітніх комунікацій в інтернеті, окремі аспекти педагогіки вищої освіти й інтернету.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Ця стаття, як і наша кваліфікаційна робота [9] теж присвячена тематиці впливу інтернет-мережі на тенденції розвитку сучасної вищої освіти, оскільки досі не вирішеними є ті аспекти, що стосуються якісних системних змін, що відбуваються у вищій освіті у зв'язку із масовим застосуванням інтернет-мережі через дію карантинних обмежень щодо очних взаємодій.

Мета цієї статті – в тому, аби дослідити ті очевидні трансформації якісного характеру, що відбулися у вищій освіті в Україні через стрімке тотальне використання інтернет-мережі в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіта є як основним правом людини [22], так і основним елементом сталого розвитку. Це тема четвертої Цілі сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй, яка прагне «забезпечити інклюзивну та справедливу якісну освіту та сприяти можливості навчання протягом усього життя для всіх» [29]. Саме освіта дає змогу людям будувати більш процвітаюче та успішне життя, отже й економічно сильне суспільство, де панує соціальний добробут. Таким чином, доступ до Інтернету став одним із соціально-економічних благ, основоположним для майбутніх досягнень. Це може покращити якість освіти завдяки тому, що відчиняє двері до великої кількості інформації, знань та освітніх ресурсів, розширюючи можливості для навчання як в умовах організованого навчання, так і неформально, зокрема й у рамках освіти протягом життя. Викладачі використовують онлайн-матеріали для підготовки до занять, а студенти – для розширення діапазону освітніх можливостей. Інтерактивні методи навчання, що підтримуються Інтернетом, дозволяють педагогам приділяти більше уваги індивідуальним потребам студентів і підтримувати спільне навчання. Це може допомогти виправити нерівність у освіті, що й досі актуальна щодо дівчат і жінок (наприклад існування т.зв. «жіночих» і «нежіночих» спеціальностей). Доступ до Інтернету допомагає зменшити витрати та покращити якість освіти на різних рівнях: від школи – до університету.

Педагоги з ентузіазмом досліджують можливості та відкривають нові способи використання Інтернету для покращення результатів освіти. Як стверджує Комісія зі сталого розвитку з широкосмугового зв'язку, завдання полягає в тому, щоб «допомогти вчителям і студентам використовувати технології… відповідним і автентичним способом, який фактично покращує освіту та розвиває знання та навички, необхідні для навчання протягом усього життя» [Цит. за: 28]. Однак низка факторів перешкоджає повному оволодінню цими вміннями. Відсутність доступу – перш за все. Доступ до Інтернету з достатньою пропускною здатністю має важливе значення для розвитку інформаційного суспільства. Відсутність широкосмугового підключення перешкоджає широкому використанню Інтернету в освіті та інших сферах життя в багатьох країнах. Правове та нормативне середовище, яке сприяє інвестиціям та інноваціям, має вирішальне значення для забезпечення широкосмугового доступу, оскільки це не лише питання технологій. Щоб доступ був значущим, він також повинен стосуватися і закладів вищої освіти, а педагоги та студенти повинні набути цифрової грамотності та інших навичок, необхідних для його найкращого використання [24].

Інтернет сам по собі, звісно, не є відповіддю на всі виклики освіти. Національна політика, яка об'єднує досвід як в освіті, так і в технології, в національному контексті різних країн, є важливою щодо максимізації внеску Інтернету в освіту. Його ефект буде вимірюватися освітніми результатами: покращенням досягнень студентів, розширенням можливостей працевлаштування та внеском у національний розвиток. Саме тому забезпечення політики доступу на державному рівні надає, з одного боку, можливості Інтернету стрімко розвиватися, щоби таким чином він повноцінно сприяв максимальному досягненню системних, інституційних та індивідуальних цілей.

Можна виокремити п'ять пріоритетів для досягнення цього: пріоритети, пов'язані з інфраструктурою та доступом, баченням і політикою, включенням, потенціалом, а також вмістом і пристроями. Структура Internet Society Environment Environment Framework [Цит. за: 21] підкреслює важливість інвестицій в інфраструктуру, навичок і підприємництва, а також підтримки управління для екосистеми Інтернету.

Досвід показує, що найкращих результатів можна досягти завдяки співпраці між зацікавленими сторонами, включаючи уряд, інтернет-бізнес і технічних експертів, а також галузевих спеціалістів, таких як викладачі та управлінці.

Про Інтернет та освіту за останні десять років написано багато. Уроки були винесені з досвіду використання різних технологій та послуг у країнах з різними освітніми системами. Швидкі темпи змін у технології, а також у доступності означають, що минулий досвід не завжди є хорошим показником майбутнього.

Жодна стратегія використання Інтернету в освіті не може бути успішною без належної інфраструктури та доступу до ресурсів. Судячи з механізму сприяння Інтернет-суспільству, для цього потрібні інвестиції в інфраструктуру, навички та підприємництво, а також підтримувальне управління екосистемою Інтернету.

Широкосмуговий доступ сьогодні розподілений нерівномірно. Люди в розвинених країнах мають більш ніж у чотири рази більше шансів мати передплату мобільного широкосмугового зв'язку, порівняно з найменш розвиненими країнами. За оцінками, в європейських державах на кожну сотню людей припадає понад тридцять абонентів фіксованого широкосмугового доступу, але менше ніж одна сотня в країнах Африки на південь від Сахари [24]. В Україні з цією метою затверджений план заходів «Інтернет для кожного» [11] і слід зауважити, що доступ до мережі розвивається достатньо активно, хоч і, зазвичай, до мобільного.

Широкосмугова інфраструктура має важливе значення, якщо викладачі та студенти хочуть повною мірою використовувати можливості Інтернету. В багатьох сільських районах країн, що розвиваються, досі не вистачає широкосмугових мереж або доступного підключення. Зокрема, за даними Міністерства цифрової трансформації України станом на липень 2020 року більше 4 мільйонів українців проживають у населених пунктах, де немає жодного працюючого оптичного провайдера, більше 65% сіл не покриті широкосмуговим доступом до інтернету [7]. Для подолання цих обмежень на рівні держави необхідно створити правові та нормативні рамки, які заохочують інвестиції, включаючи розгляд нових моделей локального доступу та інфраструктури та інвестування в міжнародне підключення, у національні та локальні мережі, в Інтернет-об'єкти, такі як точки обміну Інтернетом, а також в інфраструктуру контенту, як-от центри обробки даних і ресурси хостингу. Інвестори також повинні реагувати на ці стимули.

Потреби шкіл та університетів, а також національних дослідницьких та освітніх мереж мають бути чітко включені в національні стратегії широкосмугового зв'язку та програми універсального доступу для вирішення цієї проблеми. Програми універсального доступу та обслуговування також можуть запропонувати більшу гнучкість та інноваційні програми фінансування.

Мережі та послуги мають бути доступними як для шкіл, так і для окремих осіб, якщо їх потрібно ефективно використовувати. Вартість базового широкосмугового доступу становить понад 5% середнього національного доходу, але менше від 1% у багатих країнах [26]. В Україні, якщо брати до уваги середню заробітну плату, то ціна складає 1%, але якщо порівнювати із мінімальною, то понад 3%. Фінансові ресурси на одного студента чи учня обмежені, у деяких країнах дуже, а бідність не дозволяє багатьом мати доступ до Інтернету вдома. Тому урядові програми також повинні враховувати спеціальні тарифи доступу для шкіл та університетів.

Закладам освіти потрібні комп'ютери, планшети та інші пристрої ІКТ, розумно інтегровані в освітнє середовище, щоби найкращим чином використовувати навчання через Інтернет. Їх потрібно підтримувати, оновлювати та захистити від кіберзагроз. Їм також потрібна надійне електропостачання. Загальні витрати на володіння – капітальні та операційні – слід врахувати в бюджеті, а важливість фінансових обмежень не слід недооцінювати. Це також важливі аспекти надання доступу.

Фахівці, які опікуються практичним упровадженням ІКТ й освіти, мають можливість розробити таке бачення майбутнього, яке дозволить технологіям принести користь як студентам, так і національному розвитку. Вони повинні працювати разом з управлінцями, політиками, щоби розвивати це бачення та розробляти політику, яка б інтегрувала ІКТ у національні стратегії сталого розвитку, включаючи такі важливі сектори розвитку, як освіта.

Політика щодо Інтернету в освіті має зосередити увагу та ресурси на національних пріоритетах розвитку. Вони повинні виходити з глибокого розуміння сильних і слабких сторін освіти; прийняти реалістичні цілі щодо впровадження, використання та впливу Інтернету; моніторингу результатів щодо цих цілей; здатність вчитися на минулому досвіді. Хоча ті самі проблеми виникають у багатьох країнах, існують також важливі відмінності в національному контексті.

Успіх у цифрову епоху вимагає цифрових навичок. Вступаючи у світ роботи, люди повинні мати можливість використовувати комп'ютери та інше цифрове обладнання. Цифрова грамотність – здатність використовувати онлайн-додатки, знаходити інформацію в Інтернеті, оцінювати її якість та цінність та використовувати її в повсякденному житті – є вирішальною для життя в цифровому світі, особливо для зростаючого числа тих, хто працюватиме в інтенсивно зростаючих секторах промисловості [30]. Студенти і викладачі повинні навчитися використовувати Інтернет для здійснення транзакцій та для захисту від кіберзлочинності. Розвиток цих навичок має бути включено в навчальні програми. Міністерство цифрової трансформації України нещодавно розпочало навчальний курс «Дія. Цифрова освіта» [18] саме з цією метою.

Для ефективного використання Інтернет-ресурсів педагогам необхідно опанувати нові навички. Світовий досвід засвідчив важливість підвищення кваліфікації у формуванні здатності викладача використовувати Інтернет та впроваджувати нові види навчання як у груповому, так і в індивідуальному контексті [23]. Керівники освіти також повинні навчитися використовувати можливості, які відкриває онлайн-навчання, для покращення стандартів освіти та цільових ресурсів. Розбудова цих можливостей матиме вирішальне значення для максимізації цінності Інтернету для освіти. Однак всі перелічені чинники повинні бути суттєво підкріплені навичками роботи з інформацією, медіаграмотністю, критичним мисленням.

Однією з найбільш суттєвих відмінностей, спродукованою Інтернетом, полягає у відкритті доступу до ширшого діапазону контенту для викладання та навчання – змісту, як того, що репрезентує власне освітні цілі, так і набагато ширшого онлайн-контенту, який може доповнювати зміст

освіти. Замість того, щоб покладатися переважно на підручники, педагоги можуть спрямовувати студентів до багатьох різних джерел, а студенти можуть розвивати дослідницькі навички, працюючи з онлайн-контентом самостійно.

Інтернет призвів до появи важливих інновацій у змісті освіти. Відкриті освітні ресурси (ВОР) та масові відкриті онлайн-курси (МООС) обходять обмеження щодо інтелектуальної власності, роблячи матеріали курсів з однієї країни доступними для студентів з іншої. Вони можуть доповнювати місцеві освітні ресурси, розширюючи асортимент і якість матеріалів, доступних студентам.

Потенціал величезний, хоча слід пам'ятати, що не весь вміст можна легко передати через культурні та інші причини. Отже, слід шукати шляхи для інтеграції багатства нових ресурсів у національні освітні системи, не перешкоджаючи розвитку національної культури, в т.ч. освітньої.

Донедавна доступ до Інтернету в основному відбувався через комп'ютери, які були недоступні для більшості людей у більшості країнах. Однак поява мобільних телефонів, які можна використовувати для доступу до Інтернету, відіграла важливу роль у розширенні доступу до Інтернету, створило новий засіб для розвитку творчості як викладачі, так і студентів. Зараз на мобільні пристрої припадає половина загального вебтрафіку і значно більша частка – в Африці та Азії [27]. В Україні спостерігається та ж тенденція, що й у Азії та Африці.

Зростаючий обсяг вмісту, нижча вартість і збільшені можливості пристроїв доступу полегшують людям навчання там і тоді, коли вони хочуть це робити, а не лише в офіційному (спеціально організованому) освітньому середовищі. Отже, посадові особи повинні стежити за розвитком Інтернету в тому контексті, щоби гарантувати, що політика та плани впровадження використовують ці можливості, йдуть в ногу із розвитком технологій та послуг.

1 134 916 281 учень / студент у всьому світі (72% від загальної кількості), за даними ЮНЕСКО, вчився дистанційно у розпал пандемії COVID-19 станом на 13.04.2020 року [23]. Деякі студенти мали відповідний доступ до Інтернету, але не всі. Більшість студентів у всьому світі, яка має доступ до смартфонів, може використовувати їх як навчальні засоби. Іншим пощастило більше: вони мають планшети чи ноутбуки. Їхні викладачі, які не мали попереднього досвіду викладання онлайн або дистанційно, відкрили для себе нові підходи до викладання та навчання, проробили значну творчу роботу, щоби подолати цілком реальні проблеми, які породжує ця нинішня реальність. Однак тут теж можна додати уточнення: але не всі. Більш того, в Україні склалася ситуація, згідно з якою педагоги теж далеко не забезпечені відповідними засобами, а використання мобільних пристроїв суттєво обмежує їх професійні можливості.

Хоча досі студенти частково вже повернулися до університетських містечок та навчаються офлайн чи змішано, тотальне повернення до звичного навчання може відбутися не раніше, ніж у 2022 році. Викладачі зараз активно вивчають, що для них означає реальність онлайн-викладання. Якою насправді є нова педагогіка охопного онлайн-викладання? Як виглядає активне навчання в цьому новому середовищі? Як онлайн-навчання може забезпечити позитивний досвід навчання? [9]

Спочатку багато викладачів намагалися повторити в Інтернеті те, що вони зазвичай роблять в авдиторії (на лекціях – монолог, на практичних заняттях – опитування, пояснення, розв'язування завдань, перевірка домашніх завдань тощо). Незабаром вони виявили, що це – непрактична стратегія, оскільки не всі студенти могли отримати надійний доступ до синхронних класів: багато з них мали проблеми, наприклад, інші брати і сестри чи батьки потребували доступу до технології, вартість широкосмугового доступу в Інтернет перевищує їхню платоспроможність [9]. Цей підхід також виявився неефективним, оскільки відпрацювання вмінь було утруднене, самостійність при виконанні завдань, як і академічна доброчесність, виявилися під загрозою.

Фактично, всі ці «нові» відкриття вже були відомі протягом певного часу, однак досі не існує жодних практичних доказів, які б доводили, що навчання в авдиторії приносить більше користі студентам з точки зору їх навчальних досягнень. Чимало викладачів почали експериментувати з роботою в малих групах, проектним навчанням та записом коротких відео, принциповою зміною комунікацій. Вони почали досліджувати педагогіку, науку та мистецтво навчання на основі дизайну середовища [9]. Величезна кількість пропозицій навчання для педагогів (курсів, вебінарів, стажувань тощо), яку ми спостерігали весною 2020 року, є свідченням активності такого пошуку. Всіх, і викладачів теж, надихали приклади творчості, зокрема музичної, де репетиції та виступи в Zoom створювали естетичний продукт. Дехто знайшов відкриті освітні ресурси, матеріали, лабораторії, відео, моделювання, ігри, які допомогли їм оволодіти новими способами залучення студентів до навчання онлайн. Виникли деякі дійсно інноваційні дизайнерські ідеї, наприклад, ідея курсу про COVID-19 (на основі матеріалів ВООЗ [25]).

Основні зміни сталися в тому, як варто навчати студентів, викликані раптовим зануренням багатьох учасників освітнього процесу в онлайн-навчання в результаті COVID-19 і наявності нових технологій, які підвищують гнучкість і доступ до вищої освіти. Можливо, у світовому вимірі вже наявні результати закладів вищої освіти, які свідчать про ступінь реалізації освітніх програм в ході інтернет-навчання, однак в Україні ці дослідження, скоріше за все мають дуже локальний характер, є суттєво суб'єктивізованими, носять характер візій. Раптовий контакт багатьох людей із онлайн-викладанням у результаті пандемії прискорив розвиток подій, які вже відбувалися, з одного боку. Серед них – зміна освітніх комунікацій на освітнє партнерство. Українська суспільна думка відреагувала на це специфічно: як на втрату контролю (влади) педагогів над освітнім процесом і студентами, як привід покласти надалі всю повноту відповідальності за освітню результативність студентів на педагогів, а за ефективність системи освіти – на карантинні обмеження. Маркерами такого стану є поширення різного роду жартів, карикатур, де

висміюються викладачі, нібито нездатні відрізнити мікрохвильовку від екрана; проєкції діалогів з посткарантинними випускниками вишів як кричущо некомпетентними [10].

У суспільстві, заснованому на знаннях, діє низка окремих факторів. По-перше, це неперервний розвиток і поява нової інформації, в тому числі професійної та наукової, що ускладнює збереження та використання всіх необхідних знань студентами протягом певного періоду часу після закінчення навчання. Негативним наслідком цього може бути страх перед професійною діяльністю за фахом, що ґрунтується на суб'єктивному відчутті, що інформація, якою було непросто оволодіти, вже застаріла. Це означає необхідність вчити студентів керувати знаннями: знаходити їх, аналізувати, оцінювати та застосовувати, оскільки вони постійно змінюються та зростають [9].

Другим фактором, дієвим у суспільстві знань, є особливий акцент на застосуванні знань для задоволення потреб суспільства 21 століття, використання таких здатностей, як критичне мислення, автономність у навчанні, використання відповідних інформаційних технологій, програмного забезпечення та даних у рамках дисципліни, а також підприємництво. Їх розвиток таких навичок потребує активного навчання в насиченому та складному середовищі з великою кількістю можливостей для розвитку, застосування, оцінки та практики таких навичок [9]. А середовище інтернету і є саме таким.

По-третє, це означає навчання студентів керувати власним навчанням протягом усього життя. Враховуючи очікування швидкого розвитку технологій, суспільства, що вплине на зміну образу місця праці в майбутньому, суперактуальною проблемою є розвиток кваліфікованої робочої сили як людського потенціалу. Оскільки пандемія, ймовірно, спричинить глобальну рецесію, доказові та сертифіковані навички стануть ключовими для забезпечення та збереження роботи [9].

Демографічні показники студентів змінюються вже протягом певного часу: більшає зрілих студентів, більшає студентів, які поєднують роботу і навчання, тому шукають гнучкі варіанти навчання. Хоча випускники шкіл все ще є важливою частиною студентського колективу коледжів та університетів, незабаром вони втратять домінування як рушійна сила стратегій, цільова орієнтація ЗВО, які орієнтуються на широкі ринки, особливо міжнародні [9].

Навіть найбільш ідеалістично налаштовані студенти сподіваються знайти хорошу роботу після кількох років навчання, щоб могти застосувати свої знання й отримувати розумний дохід. Зараз це особливо актуально, оскільки зростають витрати на навчання, проживання, харчування. До всього додаються ще й медичні видатки. Студенти очікують, що вони будуть активно задіяні, отже, бажають бути впевненими в тому, що їхнє навчання відповідає їх реальним запитам. Це призводить до ситуації, коли випускник школи відмовляється від ідеї негайного вступу до ЗВО на користь здобування трудового досвіду. В такому випадку ЗНО втрачатиме свою вагу як умова вступу, однак залишиться у своєму первинному статусі: державної підсумкової атестації. З карантином та відміною вже два роки поспіль обов'язковості складання ЗНО ми отримуємо підтвердження цій тезі. Незабаром стане питання про те, що випускники шкіл кількарічної давності таки прийняли рішення про вищу освіту, але при цьому, по-перше, вимога ЗНО з предметів буде сумнівною, на відміну від тесту загальної навчальної компетенції, по-друге, навряд чи вони прагнутимуть класичного університетського навчання. На нашу думку, пріоритетом буде змішане чи дистанційне навчання як форми здобуття освіти, а також неформальна освіта в стінах ЗВО. Ще одним аргументом, який підтверджує цю тенденцію, є вступ до магістратури. Попри запровадження ЄВІ, а, на низці спеціальностей, ще ЄФВВ, та відплив абітурієнтів або через неуспішне складання, або через відмову від амбіцій щодо здобуття другого (магістерського) ступеня є ще один чинник: повинен пройти час, щоби потенційні вступники зрозуміли актуальність такого навчання для себе. Тому через кілька років доцільно буде приймати рішення щодо зміни підходів у веденні вступних кампаній.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Отже, інтернет-мережа вже справила суттєвий вплив на всіх рівнях освіти. На нашу думку, ще рано їх оцінювати, адже як позитивні, так і негативні риси виразно окресляться із плином часу. Зараз можна з упевненістю стверджувати, що якби сучасні карантинні обмеження в Україні були введені 2009 року, коли поширився штам грипу H1N1, результати щодо освіти були б цілком руйнівними. Таким чином, перспективою для подальших досліджень у недалекому майбутньому є формування методологій оцінки впливу інтернет-мережі на результативність вищої освіти, а також розвідки футурологічного характеру.

Список літератури:

1. Аламова І. З., Уграк М. І. Використання інтернет-технологій у навчальному процесі. *Проблеми освіти та методика викладання у вищій школі*. 2014. Т. 1. № 53. С. 374–379.
2. Балабанова Е. Е., Вакарев Е. С. Використання соціальних мереж у професійній діяльності викладача ВНЗ. *Наукові записки. Серія : Педагогіка*. 2013. Т. 3. С. 135–136. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3612/1/BALABANOVA.pdf
3. Бужиков Р. П. Дидактичний потенціал Інтернет-технологій в сучасній системі освіти. *Проблеми освіти: наук. збірник Ін-ту інновац. технологій і змісту освіти МОНМС України*. 2011. Т. 66. № 2. С. 41–42.
4. Використання глобальної мережі Інтернет в освіті : XI Хмурівські читання – кафедра ТіМСО. *Кафедра теорії і методики середньої освіти – Комунальний заклад "Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського"*. URL: http://timso.koippo.kr.ua/hmura11/vykorystannya-hlobalnoji-merezhi-internet-v-osviti/ (дата звернення: 16.12.2021).
5. Дементієвська Н. П. Освітня всеукраїнська Інтернет-мережа та телекомунікаційні проекти. *Факультет інформатики*. URL: https://fi.npu.edu.ua/zbirnyk-kosn/zbirnyk-2/2009-11-27-12-10-09507 (дата звернення: 16.12.2021).

6. Дущенко О., Мізюк В. Інтернет у навчальному процесі. Комп'ютерні технології та Інтернет в інформаційному суспільстві. *Репозитарій ВНТУ*. URL: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4821/193-196.pdf?sequence=1
7. Економічна правда. Більше 65% сіл не покриті широкосмуговим доступом до інтернету – Мінцифри. *Економічна правда*. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2020/07/30/663522/ (дата звернення: 16.12.2021).
8. Ковалишин А.-В. В. Інтернет-мережа як новітній чинник розвитку вищої освіти : магістерська робота. Львів, 2021. 79 с.
9. Кращий хірург світу. *Facebook*. URL: https://www.facebook.com/watch/?v=807205520153536 (дата звернення: 16.12.2021).
10. Криштоф С. Д. Використання Інтернет-ресурсів для підвищення якості навчання дисциплін природно-математичного циклу в загальноосвітній школі. *Наукові записки. Серія : Педагогіка*. 2011. Т. 5. С. 134–137. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1671/1/Krushtof.pdf
11. Литвинова С. Г., Тебенко О. В. Хмарні технології. Соціальне середовище програмування TouchDevelop. *Науково-методичний журнал «Комп'ютер у школі та сім'ї»*. 2013. Т. 5. С. 26.
12. Назар М. М. Характерні особливості дистанційної освіти через мережу Інтернет. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/19596339.pdf
13. Осадчий В. В. Передумови та технології створення освітніх інтернет-ресурсів. URL: https://refdb.ru/look/1553090.html
14. Осадчий В. В. Соціальні інтернет-мережі як засіб дистанційного навчання. *Університет менеджменту освіти – Університет менеджменту освіти*. URL: http://umo.edu.ua/vipusk-7-20/osadchij-v-v-socialjni-internet-merezhi-jak-zasib-distancijnogho-nav-channja (дата звернення: 16.12.2021).
15. Скуловатова О. Інтернет-ресурси як психологічний фактор впливу на якість навчання. *Вісник КНТЕУ*. URL: http://visnik.knute.edu.ua/files/2013/05/7.pdf (дата звернення: 16.12.2021).
16. Щербаков О. В., Щербина Г. А. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ. *Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба*. URL: http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/10099/soi_2012_8_41.pdf (дата звернення: 16.12.2021).
17. Яншина Т. А., Хован І. В. Науково-освітні мережі в інтернеті як освітнє середовище для обдарованих дітей та підлітків. *Каталоги | Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Otros_2013_7_10.pdf (дата звернення: 16.12.2021).
18. Яцишин А. В., Коваленко В. В. Використання електронних соціальних мереж для роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. Т. 8. № 39. С. 32–38. URL: https://lib.iitta.gov.ua/10472/1/Otros_2015_8_9.pdf
19. Aboagye E., Yawson J. A., Appiah K. N. COVID-19 and E-Learning: the Challenges of Students in Tertiary Institutions. *Social Education Research*. 2020. P. 109–115. URL: https://doi.org/10.37256/ser.122020422 (дата звернення: 16.12.2021).
20. ICT Facts and Figures 2017. *International Telecommunication Union*. URL: http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2017.pdf
21. IESALC report analyzes the impacts of #COVID19 and offers recommendations to governments and institutions of higher education – UNESCO-IESALC. *UNESCO-IESALC – UNESCO IESALC*. URL: https://www.iesalc.unesco.org/en/2020/04/13/iesalc-calls-on-states-to-ensure-the-right-to-higher-education-and-equal-opportunities-in-the-face-of-covid-19/ (дата звернення: 16.12.2021).
22. Interfax-Ukraine. За рік карантину кількість українських користувачів у соцмережах зросла на 7 млн і досягла 60% населення – GlobalLogic. *Інтерфакс-Україна*. URL: https://ua.interfax.com.ua/news/telecom/730770.html (дата звернення: 16.12.2021).
23. Kentnor H. E. Distance education and the evolution of online learning in the United States; curriculum and teaching dialogue. *Information Age Publishing, Charlotte*. 2015. Vol. 17. No. 1-2. P. 21–34.
24. Online training. *WHO | World Health Organization*. URL: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/training/online-training (дата звернення: 16.12.2021).
25. Офіційний Блог – *Google Україна*. URL: https://ukraine.googleblog.com/ (дата звернення: 16.12.2021).
26. Promoting Local Content Hosting to Develop the Internet Ecosystem – Internet Society. *Internet Society*. URL: http://www.internetsociety.org/doc/promoting-local-content-hosting-develop-internet-ecosystem (дата звернення: 16.12.2021).
27. Students' Perception and Preference for Online Education in India During COVID-19 Pandemic / M. T et al. *SSRN Electronic Journal*. 2020. URL: https://doi.org/10.2139/ssrn.3596056 (дата звернення: 16.12.2021).
28. Teacher educators as gatekeepers: Preparing the next generation of teachers for technology integration in education / J. Tondeur et al. *British Journal of Educational Technology*. 2019. Vol. 50. No. 3. P. 1189–1209. URL: https://doi.org/10.1111/bjet.12748 (дата звернення: 16.12.2021).
29. Ülker D., Yılmaz Y. Learning Management Systems and Comparison of Open Source Learning Management Systems and Proprietary Learning Management Systems. *Journal of Systems Integration*. 2016. P. 18–24. URL: https://doi.org/10.20470/jsi.v7i2.255 (дата звернення: 16.12.2021).
30. WIDE Education Inequalities. *World Inequality Database on Education – Home*. URL: http://www.education-inequalities.org/ (дата звернення: 16.12.2021).

References:

1. Alamova, I. Z., & Uhrak, M. I. (2014) Vykorystannia internet-tekhnolohii u navchalnomu protsesi. *Problemy osvity ta metodyka vykladannia u vyshchii shkoli*, 1(53), 374–379.
2. Balabanova, E. E., & Vakarev, E. S. (2013) Vykorystannia sotsialnykh merezh u profesiinii diialnosti vykladacha VNZ. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohika*, 3, 135–136. Available at: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3612/1/BALABANOVA.pdf
3. Buzhykov, R. P. (2011) Dydaktychnyi potentsial Internet-tekhnolohii v suchasnii systemi osvity. *Problemy osvity: nauk. zbirnyk Intu innovats. tekhnolohii i zmistu osvity MONMS Ukrainy*, 66(2), 41–42.
4. *Vykorystannia hlobalnoi merezhi Internet v osviti*. Kafedra teorii i metodyky serednoi osvity – Komunalnyi zaklad "Kirovohradskyi oblasnyi instytut pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity imeni Vasylia Sukhomlynskoho". Available at: http://timso.koippo.kr.ua/hmura11/vykorystannya-hlobalnoji-merezhi-internet-v-osviti/

5. Dementiievska, N. P. *Osvitnia vseukrainska Internet-merezha ta telekomunikatsiini proekty*. Fakultet informatyky. Available at: https://fi.npu.edu.ua/zbirnyk-kosn/zbirnyk-2/2009-11-27-12-10-09507
6. Dushchenko, O., & Miziuk, V. *Internet u navchalnomu protsesi. Kompiuterni tekhnolohii ta Internet v informatsiinomu suspilstvi*. Repozytarii VNTU. Available at: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4821/193-196.pdf?sequence=1
7. Ekonomichna pravda. Bilshe 65% sil ne pokryti shyrokosmuhovym dostupom do internetu – Mintsyfry. *Ekonomichna pravda.* Available at: https://www.epravda.com.ua/news/2020/07/30/663522/
8. Kovalyshyn, A.-V. V. (2021) *Internet-merezha yak novitnii chynnyk rozvytku vyshchoi osvity:* mahisterska robota. Lviv.
9. Krashchyi khirurh svitu. *Facebook*. Available at: https://www.facebook.com/watch/?v=807205520153536
10. Kryshtof, S. D. (2011) Vykorystannia Internet-resursiv dlia pidvyshchennia yakosti navchannia dystsyplin pryrodno-matematychnoho tsyklu v zahalnoosvitnii shkoli. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohika*, 5, 134–137. Available at: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1671/1/Krushtof.pdf
11. Lytvynova, S. H., & Tebenko, O. V. (2013) Khmarni tekhnolohii. Sotsialne seredovyshche prohramuvannia TouchDevelop. *Naukovo-metodychnyi zhurnal «Kompiuter u shkoli ta simi»*, 5, 26.
12. Nazar, M. M. *Kharakterni osoblyvosti dystantsiinoi osvity cherez merezhu Internet*. Available at: https://core.ac.uk/download/pdf/19596339.pdf
13. Osadchyi, V. V. *Peredumovy ta tekhnolohii stvorennia osvitnikh internet-resursiv*. Available at: https://refdb.ru/look/1553090.html
14. Osadchyi, V. V. *Sotsialni internet-merezhi yak zasib dystantsiinoho navchannia*. Universytet menedzhmentu osvity – Universytet menedzhmentu osvity. Available at: http://umo.edu.ua/vipusk-7-20/osadchij-v-v-socialjni-internet-merezhi-jak-zasib-distancijnogho-nav-channja
15. Skulovatova, O. Internet-resursy yak psykholohichnyi faktor vplyvu na yakist navchannia. *Visnyk KNTEU*. Available at: http://visnik.knute.edu.ua/files/2013/05/7.pdf
16. Shcherbakov, O. V., & Shcherbyna, H. A. *Sotsialna merezha dlia pidtrymky navchalnoho protsesu u VNZ*. Kharkivskyi natsionalnyi universytet Povitrianykh Syl im. I. Kozheduba. Available at: http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/10099/soi_2012_8_41.pdf
17. Yanshyna, T. A., & Khovan, I. V. Naukovo-osvitni merezhi v interneti yak osvitnie seredovyshche dlia obdarovanykh ditei ta pidlitkiv. *Katalohy | Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*. Available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Otros_2013_7_10.pdf
18. Yatsyshyn, A. V., & Kovalenko, V. V. Vykorystannia elektronnykh sotsialnykh merezh dlia roboty z ditmy ta molod-diu z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, 8(39), 32–38. Available at: https://lib.iitta.gov.ua/10472/1/Otros_2015_8_9.pdf
19. Aboagye, E., Yawson, J. A., & Appiah, K. N. (2020) COVID-19 and E-Learning: the Challenges of Students in Tertiary Institutions. *Social Education Research*, 109–115. DOI: https://doi.org/10.37256/ser.122020422
20. ICT Facts and Figures 2017. International Telecommunication Union. Available at: http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2017.pdf
21. IESALC report analyzes the impacts of #COVID19 and offers recommendations to governments and institutions of higher education – UNESCO-IESALC. *UNESCO-IESALC*. Available at: https://www.iesalc.unesco.org/en/2020/04/13/iesalc-calls-on-states-to-ensure-the-right-to-higher-education-and-equal-opportunities-in-the-face-of-covid-19/
22. Interfax-Ukraine. Za rik karantynu kilkist ukrainskykh korystuvachiv u sotsmerezhakh zrosla na 7 mln i dosiahla 60% naselennia – GlobalLogic. *Interfax-Ukraina*. Available at: https://ua.interfax.com.ua/news/telecom/730770.html
23. Kentnor, H. E. (2015) Distance education and the evolution of online learning in the United States; curriculum and teaching dialogue. *Information Age Publishing, Charlotte*, 17(1-2), 21–34.
24. Online training. WHO | World Health Organization. Available at: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/training/online-training
25. Ofitsiinyi Blog – Google Ukraina. *Google Ukraine*. Available at: https://ukraine.googleblog.com/
26. Promoting Local Content Hosting to Develop the Internet Ecosystem – Internet Society. *Internet Society*. Available at: http://www.internetsociety.org/doc/promoting-local-content-hosting-develop-internet-ecosystem
27. Students' Perception and Preference for Online Education in India During COVID -19 Pandemic. Digital Object Identifier System. DOI: https://doi.org/10.2139/ssrn.3596056
28. Tondeur, J., Scherer, R., Baran, E., Siddiq, F., Valtonen, T., & Sointu, E. (2019) Teacher educators as gatekeepers: Preparing the next generation of teachers for technology integration in education. *British Journal of Educational Technology*, 50(3), 1189–1209. DOI: https://doi.org/10.1111/bjet.12748
29. Ülker, D., & Yılmaz, Y. (2016) Learning Management Systems and Comparison of Open Source Learning Management Systems and Proprietary Learning Management Systems. *Journal of Systems Integration*, 18–24. DOI: https://doi.org/10.20470/jsi.v7i2.255
30. WIDE Education Inequalities. World Inequality Database on Education – Home. Available at: http://www.education-inequalities.org/